

Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківська державна академія культури
Кафедра режисури

ПРАКТИКУМ З ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Програма та навчально-методичні матеріали

*галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»
освітньо-професійна програма «Режисура естради та масових свят»
другий (магістерський) освітній рівень*

Харків
2021

Розробник:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри режисури
Харківської державної академії культури
Світлана ШУМАКОВА

Практикум з дослідницької діяльності: програма. та навч.-метод. матеріали, галузь знань 02 «Культура і мистецтво», спец. 026 «Сценічне мистецтво», освітньо-проф. програма «Режисура естради та масових свят», перший (бакалаврський) освіт. рівень, / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Каф. режисури ; [розроб. Світлана ШУМАКОВА]. — Харків : ХДАК, 2021. — 28 с.

Навчальний курс «Практикум з дослідницької діяльності» викладається в рамках фахової підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 026 «Сценічне мистецтво», освітньо-професійної програми «Режисура естради та масових свят», першого (бакалаврського) освітнього рівня. Зміст дисципліни розкриває розуміння основ дослідницької діяльності та особливостей здійснення науково-дослідної розвідки.

Дане видання вміщує програму навчальної дисципліни, структуру курсу, завдання та методичні вказівки для самостійної роботи, термінологічний словник-довідник до курсу, контрольні запитання, список рекомендованої літератури та інформаційних ресурсів Інтернет.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво» Спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»	Вибіркова	
Індивідуальне науково-дослідне завдання – написання, підготовка до друку тез доповіді Загальна кількість годин – 120	Освітньо-професійна програма «Режисура естради та масових свят»	Рік підготовки	
		2-й	–
		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання – 4	Перший (бакалаврський) освітній рівень	Практичні заняття	
		40 годин	–
		Самостійна робота	
		80 годин	–
		Вид контролю – залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 годин /80 самостійної роботи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі.

Навчальна дисципліна «Практикум з дослідницької діяльності» є складовою фахової підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 026 «Сценічне мистецтво», освітньо-професійної програми «Режисура естради та масових свят», першого (бакалаврського) освітнього рівня.

Зміст дисципліни надає загальне уявлення й розкриває розуміння основ дослідницької діяльності та особливостей здійснення науково-дослідної розвідки.

Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

кількість кредитів – 4;

загальна кількість – 120 годин;

практичних занять – 40 годин;

аудиторних занять – 40 годин;

самостійної роботи здобувача вищої освіти – 80 год.

Статус дисципліни: вибіркова.

Мета курсу – надати знання про дослідницьку діяльність як інтелектуальну творчість з аналітики фахової проблематики, сформуванню розуміння логіки й принцип обрання методів науково-дослідного пошуку, надати практичні навички написання тез доповіді, реферативних, курсових та випускних робіт.

Завдання навчальної дисципліни:

– висвітлити сутність, внутрішню логіку науково-дослідного пошуку;

– сформуванню навички наукового мислення і теоретичного узагальнення;

– надати знання щодо особливостей здійснення дослідного процесу;

– систематизувати теоретичні знання предметного поля дослідницької діяльності.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна (відповідно до освітньо-професійної / освітньо-наукової програми).

Загальні компетентності	Здатність до критичного мислення та аналізу.
	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
	Розуміння суті дослідницької діяльності.
	Здатність застосовувати теоретичні знання у практичній площині дослідницької розвідки.
	Наполегливість щодо поставлених завдань на шляху до визначеної мети.
	Усвідомлення здобувачем вищої освіти необхідності постійного саморозвитку та готовності до самостійного освоєння й примноження знань протягом усієї професійної діяльності.

Фахові компетентності	Здатність до системного погляду та виокремлення аспектів обраної проблеми.
	Здатність до наукового пошуку.
	Здатність упорядковувати власні позиції, формулювати думки й здійснювати їх аргументацію.
	Здатність до обґрунтування певних положень.
	Розуміння основних принципів наукового викладу досліджуваного матеріалу.
	Володіння навичками наукової етики.
	Розуміння принципів академічної доброчесності.
	Формування культури мислення та мотивації до виконання дослідницьких завдань.
	Набути соціальні навички Soft Skills.

Програмні результати навчання (відповідно до освітньо-професійної / освітньо-наукової програми).

Програмні результати навчання	Орієнтуватися в актуальній проблематиці сфери сучасного сценічного мистецтва.
	Виявляти й формулювати фахові проблеми сьогодення.
	Втілювати на науковій основі теоретичне осмислення всього різноманіття сценічної творчості та систематизувати аспекти щодо творчого доробку у сфері сценічного мистецтва.
	Використовувати досвід наукових аналітик як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників (особливо наукових розробок останніх років).
	Вміти системно мислити й синтезувати, вибудовувати дослідницьку логіку з проблематики сценічного мистецтва.
	Проводити полівекторні науково-дослідницькі розвідки.
	Виокремлювати малодосліджені теми.
	Розробляти і реалізовувати науковий пошук з обраної теми дослідження.
	Визначати мету дослідження.
	Розробляти низку дослідницьких завдань та реалізовувати їх в рамках дослідження.
	Вміти формулювати висновки дослідження в межах визначеної тематики.
	Розуміти сенс апробації дослідження.
	Опанувати принципи організації науково-дослідницької діяльності здобувача вищої освіти в рамках виконання реферативної, курсової, дипломної (бакалаврської), кваліфікаційної (магістерської) робіт та її захисту.

Очікувані результати навчання: володіти технікою написання тез та реферативних робіт; демонструвати здатність до осмислення культурно-мистецької проблематики; розкривати сутність та логіку науково-дослідного пошуку; мати навички опрацювання наукової та публіцистичної літератури; орієнтуватися та володіти науковою й професійною термінологією; виявляти ознайомлення із досягненнями сучасної світової науки й здійснювати науково-дослідницький пошук в міждисциплінарному полі; обирати стратегію й тактику наукового дослідження мистецько-культурного ландшафту сьогодення і його актуального стану; укладати міркування відносно питань сценічного мистецтва сучасності; розуміти особливості соціокультурного контексту поступу сценічного мистецтва.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання є виконання практичних завдань, відповідей на заняттях, написання рефератів, есе, тез та складання заліку.

Критерії оцінювання результатів навчання. Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Практикум з дослідницької діяльності» визначається як загальна величина, яку визначають вищеназвані складові (бали за поточну успішність та підсумкову атестацію).

Кількість тижнів практичної підготовки – 10, кількість розділів – 2, тем – 10.

2. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1.

НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ СВІТУ. СТИЛЬОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ МОВИ

Тема 1.

Вступ. Наука як сфера людської діяльності

Тема 2.

Сутність науки (що таке наука). З історії науки у світі

Тема 3.

Наукове дослідження і навчальне засвоєння знань. Різниця між науковим та навчальним пізнанням світу

Тема 4.

Художньо-белетристичний стиль. Публіцистичний стиль. Офіційно-діловий стиль. Розмовний стиль

Тема 5.

Особливості наукового стилю. Академічна доброчесність та навички академічного письма. Плагіат

Тема 7. Методика виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи				2								
Тема 8. Вибір теми. Загальний план роботи. Вступ та його композиція (структура). Основна частина. Висновки. Список використаних джерел. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела. захист дипломної роботи				2								
Тема 9. Тези наукової доповіді на конференції як апробація авторського дослідницького пошуку				2								
Тема 10. Основні принципи оформлення тез доповіді				2								
Разом за розділом 2				20								
Усього годин	40			40								

4. Самостійна робота

№ з/п	Завдання
1	Визначення актуальної проблематики сфери сценічного мистецтва.
2	Вибір теми дослідження.
3	Обґрунтування вибору теми дослідження.
4	Формулювання мети та виокремлення завдань дослідження.
5	Термінологічний аналіз дослідження.
6	Формування теоретичної бази дослідження. Пошук й аналіз наукових джерел.
7	Систематизація науко-дослідних розробок з обраної теми.
8	Обґрунтування власних позицій і формулювання висновків.
9	Формування списку використаних джерел та додатків дослідження.
10	Соціальні навички Soft Skills.

5. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти (Робота над рефератом)

Однією з найбільш актуальних форм індивідуальної самостійної роботи здобувача вищої освіти є реферат як засіб розвитку творчого мислення й поглиблення знань, осмислення й узагальнення обраного за темою матеріалу, надбання навичок роботи з джерелами.

Реферат – один з видів контролю з курсу «Практикум з дослідницької діяльності». Реферат являє собою роботу, в якій можливо висловити власну точку зору зо обраною темою. Тому при оцінюванні реферату враховується не тільки фактичний матеріал, але й авторський аналіз щодо нього.

«Реферат» (від лат. «Reffere» – доповідати, повідомляти) в традиційному «латинському» сенсі – це творчий виклад матеріалу на актуальну тему. Саме творчо працюючий здобувач вищої освіти може поглибити або розвинути деякі ідеї щодо існуючої точки зору, яку він поділяє, але може й надати свою власну оригінальну трактовку, виходячи від протилежного, тобто заперечуючи існуючі позиції і пропонуючи свою інтерпретацію проблеми.

Обсяг реферативної роботи – 1 др. арк./ 20–25 сторінок друкованого тексту. Титульний аркуш є першою сторінкою реферативної роботи.

Здобувач вищої освіти повинен проявити суттєву активність у самостійному підборі джерел; щодо тексту реферату, то він повинен бути написаний на належному науково-теоретичному рівні, що проявляється у використанні фахової термінології, логіці викладу матеріалу й конкретиці висловлення власних думок (слід підкреслити, що значний відсоток основного тексту мають складати особисті думки, висновки й узагальнення автора роботи). Реферат не може складатися тільки з компеляційного відтворення певних матеріалів та цитат.

Цитати використовуються за двома принципами. Перший – у вільному викладенні; другий – буквально цитування. У першому випадку лапки не використовуються і перед крапкою (наприкінці висловлення) подаються вихідні дані першоджерела, яке цитується. У другому випадку обов'язково використовуються лапки, які обрамляють цитату; вихідні дані першоджерела подаються після лапок.

Оформлення вихідних даних у тексті здійснюється за наступним принципом: з початку подається номер першоджерела у списку літератури в рефераті, потім, через кому, сторінка, де знаходиться цитата; вихідні дані обрамляються квадратними дужками. Наприклад, [2, 25] – першоджерело у списку літератури стоїть під другим номером, а цитата знаходиться на 25 сторінці. Якщо першоджерелом є стаття у періодичному виданні, то у тексті подається тільки номер у списку літератури.

Отже, цитати повинні бути забезпечені посиланням на джерело за правилами бібліографії.

Реферат повинен мати чітку структуру й такі компоненти: титульний аркуш, зміст, вступ, основну частину, висновок, список використаних джерел. У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, загальний погляд на неї. Може бути означено мету та завдання (об'єкт і предмет, наукову новизну і практичну значущість), виділено гіпотезу, розглянуто основні літературні джерела.

Текст реферативної роботи – це виклад відомостей про предмет розглядання з метою розкриття його сутності. Основний текст поділяється на розділи та підрозділи, що відбивають аспекти висвітлення теми. Основний текст може містити висвітлення:

- теоретичного аспекту – розглядати основні поняття й еволюцію поглядів на обрану проблематику;
- історичного аспекту – характеризувати обрану епоху, інтерпретувати домінантні принципи розвитку театрального мистецтва того часу;

– практичного аспекту – обґрунтовувати певні практичні здобутки.

У висновках на підставі поставленої мети та сформульованих завдань наводяться основні висновки-результати роботи (при наявності – гіпотези, наводиться її підтвердження або спростування).

Крім основної частини, реферат складають список використаних джерел – джерела можуть бути як літературні, так і електронні – **з обов'язковими посиланнями в тексті**. При необхідності реферат може містити додатки, які доповнюють основний текст ілюстративними матеріалами.

Основний текст повинен складати не менше 20 сторінок звичайного формату паперу для друку.

Академічна доброчесність та навички академічного письма. Плагіат¹

Автор будь-якої роботи повинен мати навички академічного письма, що, насамперед, має на увазі дотримання принципів академічної доброчесності та запобігання плагіату.

З метою забезпечення академічної доброчесності здобувачу вищої освіти слід ретельно добирати інформацію, яку він опрацьовує, уникаючи наведення неперевірених / вигаданих даних; надання викривленої інформації; приписування певним особам текстів, думок чи ідей, які не висловлювались чи не публікувались; посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання на не справжнє джерело.

Обов'язковим принципом академічної доброчесності та якісного академічного письма є посилання на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, розробок, відомостей тощо.

Плагіат – навмисне привласнення авторства чужого твору або чужих думок та висловлювань. Плагіат визначається як використання у своїй роботі чужого тексту, опублікованого в паперовому або електронному вигляді, без повного посилання на джерело або з посиланнями, коли занадто великий обсяг і характер запозичень ставлять під сумнів самостійність виконаної роботи або одного з її основних розділів.

Плагіат має місце у двох випадках:

- під час дослівного викладу чужого тексту;
- у процесі використання парафразу – викладення чужого тексту із заміною слів і виразів без зміни змісту запозиченого тексту.

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

Таким чином, академічним плагіатом вважається і копіювання тексту, і зміна порядку слів із наслідування структури аргументації.

За непрямого цитування – у разі переказів, викладу думок інших авторів своїми словами, що дає значну економію тексту, – **слід бути гранично точним у викладенні думок автора і коректним під час оцінки викладеного, обов'язково надаючи відповідні посилання на першоджерело.** Однак таким цитуванням зловживати не слід.

Привласнення чужих думок та результатів роботи визначається свідомим поданням виконаної іншою особою роботи як власної.

У разі повного або часткового запозичення матеріалів інших авторів або їх використання без посилання на первинного автора і джерело запозичення, робота визнається плагіатом.

Академічний плагіат:

- плагіат фрагментів письмових робіт та повних текстів;
- плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо;
- відсутність належних посилань як привласнення авторства;
- помилки цитування.

Самоплагіат:

- дублікація публікацій – публікація однієї й тієї самої наукової роботи (цілком / із несуттєвими змінами) у декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком / із несуттєвими змінами) раніше оприлюднених наукових робіт як нових наукових робіт;
- дублікація наукових результатів – публікація повністю чи частково одних і тих самих наукових результатів у різних статтях та інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше;
- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

6. Поточний та підсумковий контроль

Методи навчання:

- практичні заняття та самостійна робота;
- письмові роботи (реферат /есе).

Форми контролю:

- усне опитування;
- реферат /есе;
- доповідь;
- підсумковий контроль.

Розподіл балів, які отримують студенти

1-й етап поточного контролю	2-й етап поточного контролю	Підсумковий контроль
Розділ 1	Розділ 2	
Т1–Т5	Т6–Т10	
50	50	

Шкала нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

- підсумковий контроль — 20 балів;
- поточний контроль за темами — 5 балів;
- реферат /есе — від 10 до 20 балів;
- доповідь — від 5 до 10 балів.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю: залік — від 60 до 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C	задовільно	
64–73	D		
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення курсу

Пакет навчально-методичного забезпечення: силабус, робоча програма, програма та навчально-методичні матеріали, профільні Internet-ресурси.

7. Контрольні питання

Визначення актуальної проблематики сфери сценічного мистецтва.
Вибір теми дослідження.
Обґрунтування вибору теми дослідження.
Формулювання мети та виокремлення завдань дослідження.
Термінологічний аналіз дослідження.
Формування теоретичної бази дослідження.
Пошук й аналіз наукових джерел.
Систематизація науко-дослідних розробок з обраної теми.
Обґрунтування власних позицій і формулювання висновків.
Формування списку використаних джерел та додатків дослідження.
Соціальні навички Soft Skills.

8. Термінологічний словник-довідник до курсу²

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та / або наукових (творчих) досягнень

Актуальність теми – сучасність, злободенність, важливість чогось на даний момент і в даній ситуації для вирішення даної проблеми.

Альтернатива (від. лат. – одне з двох) – одна з двох можливостей, що виключають одна одну.

Аналіз (від грец. analysis – розкладання, розчленування) – мислене або практичне (фізичне) розчленування цілого на окремі частини, складові елементи.

Аналіз може бути: *аксіологічний* (з позиції тієї чи іншої ціннісної системи); *генетичний* (аналіз генетики системи, механізмів наслідування); *дескриптивний* чи *описовий* (починається від структури в напрямку функцій і мети); *якісний* (аналіз системи з погляду якісних особливостей, характеристик); *кількісний* (з

² Термінологічний словник-довідник наведено на основі розробки

Зав'ялова Т. В, Непша О. В. Глосарій термів та понять з курсу «Основи наукових досліджень» : навч.-метод. вид. Мелітополь : ТОВ Колор Принт, 2019. 84 с.

погляду формального підходу, кількісних характеристик); *конструктивний* (починається з мети обраної системи і проходить через функції до структури); *причинно-наслідковий* (з'ясування причин, що сприяли виникненню конкретної ситуації, а також наслідків їх розгортання); *прогностичний* (вироблення прогнозів і шляхів їх реалізації щодо ймовірного, потенційного і бажаного майбутнього); *ретроспективний* (аналіз систем минулого та їх впливу на історію); *системний* (сукупність методів, прийомів та алгоритмів застосування системного підходу в аналітичній діяльності); *структурний* (аналіз структури системи як сукупності зв'язків між окремими частинами цієї системи, з'ясування значення окремих елементів для існування структурованого цілого); *функціональний* (з погляду виконуваних функцій) та ін.

Аналогія – міркування, в яких із подібності двох об'єктів за окремими ознаками робиться висновок про їх подібність і по інших ознаках. Використовується при висуненні гіпотез, дає поштовх до висловлювання припущень.

Анотація (від лат. *anotare* – зауваження, примітка) – коротка узагальнююча характеристика книжки, статті, рукопису тощо. Подає стислу інформацію про зміст праці, відомості про автора та читацьке призначення. Анотація може також містити витяги з рецензій або посилання на них, викладати коротку історію даного твору.

Апробація (від лат. *approbation* – схвалення, визнання) – схвалення, затвердження; обговорення наукових положень і висновків на наукових конференціях, симпозіумах, засіданнях тощо.

Аргумент – положення, що використовується для доказу істинності тези.

Аргументація (лат. *argumentum* – логічне доведення, *argumentation* – наведення аргументів) – обґрунтування будь-якого положення, судження. В науці головним аргументом виступає думка, істинність якої доведена суспільною практикою, самоочевидними аксіомами.

Архів (від лат. *archivum*, грец. *archeion* – адміністративна установа, відомство) – 1) у давнину – місце зберігання важливих державних документів; 2) установи чи їхні структурні частини, що зберігають старі документи, закінчені справи тощо; 3) сукупність документів, що зібрані в результаті діяльності державних установ, громадських організацій, підприємств, окремих осіб тощо.

Аспект (від лат. *aspectus* – погляд, вигляд, зір) – одна зі сторін явища, перспектива, в якій воно виступає; точка зору, відповідно до якої розглядається об'єкт дослідження.

База даних – сукупність взаємопов'язаних даних, організованих відповідно до загальних єдиних правил.

Бібліографічне посилання – це сукупність бібліографічних відомостей про цитований або згадуваний у тексті наукової роботи джерело.

Вербальна інформація – та, що повідомляється усно.

Видання – твір друку, що має самостійне поліграфічне оформлення, встановлені вихідні дані і призначений для поширення вміщеної в ньому інформації.

Визначення – логічний закон, що дозволяє відрізнити, знаходити, конструювати певний об'єкт або формулювати нове значення певного знакового вираження або уточнювати значення уже існуюче, зафіксоване в мові.

Висновки – положення, що виносяться дослідником на обговорення науковою спільнотою, синтез накопиченої в основній частині наукової інформації, послідовний, логічний, чіткий виклад головних результатів.

Вихідні дані – дані, які включають в себе місце випуску видання, назву видавництва, рік випуску.

Відгук (на наукову роботу) – це висновки уповноваженої особи про наукову роботу, що представлена на розгляд чи до захисту.

Вступ – структурна частина основного тексту, яка є початковою главою. Має на меті орієнтувати читача в подальшому викладі, підготувати до засвоєння основного тексту. Оформлення педагогічного дослідження у вигляді курсової роботи, дипломного проекту і т.п. починається зі вступу, в якому розкриваються актуальність, об'єкт, предмет, проблема, мета, завдання дослідження, формулюється гіпотеза, описуються методи наукового пошуку.

Генезис (від грец. genesis – походження) – процес створення та становлення будь-якого природного чи соціального явища.

Гіпотеза (від грец. hypothesis – основа, припущення) – наукове припущення щодо пояснення явища дійсності, яке потрібно довести на практиці та обґрунтувати теоретично.

Дані – відомості про факти (події), подані у формалізованому вигляді.

Джерело – документ (текст), на основі якого будується дослідження.

Деталізувати (від франц. detail – подробиця) – докладно, з усіма деталями, подробицями розробляти, з'ясовувати, розповідати що-небудь.

Дефініція (від лат. definition – визначаю) – стисле, наукове визначення певного поняття, що містить у собі найістотніші ознаки визначуваного поняття; тлумачення слова.

Дилема (від грец. dilemma – подвійний засновок) – 1) логічне судження з двома висунутими протилежними положеннями, що суперечать одне одному і виключають можливість третього; 2) необхідність вибору між двома (звичайно небажаними або важко здійсненими) можливостями.

Дипломна робота – самостійне дослідження, виконане здобувачем вищої освіти на завершальному етапі навчання. Є кваліфікаційним документом, на підставі якого Державна екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом, приймає рішення про присвоєння кваліфікації.

Довідково-інформаційний фонд – це сукупність упорядкованих первинних документів і довідково-пошукового апарату, призначених для задоволення інформаційних потреб.

Додатки – включення ілюстраційно-схематичних матеріалів, що суттєво полегшують розуміння роботи.

Доказ – логічний ланцюжок висновків, обґрунтування (встановлення) істинності будь-якого твердження за допомогою інших тверджень, істинність яких доведена.

Доповідь – публічне повідомлення на визначену тему, яке містить аналітичні матеріали вивчення тої чи іншої теми, яке потребує поглибленого розуміння її доповідачем і вміння користуватися різноманітними джерелами, аналізувати емпіричний матеріал і дані наукових досліджень. Доповідь сприяє формуванню у доповідача навичок дослідницької роботи, розширює діапазон його пізнавальних інтересів. При оцінці доповіді викладачу необхідно звертати увагу на володіння матеріалом, його зміст, культуру мовлення доповідача і оформлення самої доповіді. Компоненти змісту доповіді: мета доповіді, систематизація даних та узагальнення, висновки.

Дослідження – це процес дослідження певного об'єкта (предмета або явища) за допомогою наукових методів, яке має на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення.

Достовірність – це достатня правильність, доказ того, що названий результат (закон, сукупність фактів) є істинним, правильним.

Емпіричний метод – метод дослідження при якому здійснюється процес накопичення фактів.

Етапи роботи – покрокове виконання написання роботи.

Задача наукова – дослідницьке завдання, що вирішується шляхом встановлення невідомих раніше закономірностей, особливостей чи явищ.

Збірник – видання, яке охоплює ряд творів одного (авторський) або кількох (колективний збірник) авторів. Виділяють альманах, антологію, хрестоматію.

Знання – це перевірений практикою результат пізнання дійсності, адекватне її відбиття у свідомості людини.

Зміст – все те, що можна сприйняти, осмислити і оцінити.

Ідентичність (від лат. *identicus* – однаковий, тотожний) – тотожність, рівнозначність предметів або понять.

Ілюстрація – пояснення словесної інформації наглядними прикладами (зображеннями).

Інновації – (від англ. – нововведення) – запровадження нового.

Інтервал (від лат. *intervallum* – проміжок (часу), відстань) – перерва, проміжок, пауза, відстань.

Інтерпретація (від лат. *interpretation* – тлумачення, пояснення) – сукупність значень (смислів), що надаються тим або іншим елементам (висловлюванням, символам, формулам і т.п.).

Інформація – дані, які являються для людини новими.

Каталог (грец. *katalogos* – список) – систематичний перелік книг, музейних експонатів тощо, складений для полегшення їх розшуку.

Класифікація – система співпорядкованих понять (класів, об'єктів) будь-якої галузі знання чи діяльності людини, як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів.

Комплекс (від лат. *complexus* – зв’язок) – сукупність зв’язків предметів, дій, явищ або особливостей, що складають одне ціле.

Компіляція (лат. *compilatio* – крадіжка, грабіж) – неоригінальний, несамотійний твір (літературний чи науковий), запозичення чужих праць. Такий характер мають передусім науково-популярні твори, деякі види коментарів, словників тощо.

Категорія – форма логічного мислення, в якій розкриваються внутрішні, суттєві сторони і відносини досліджуваних предметів. Категорії пов’язані з вирішенням основного питання філософії: відношення мислення та буття. Основні категорії: матерія, свідомість, рух, простір і час, якість і кількість, зміст і форма тощо.

Ключове слово – слово або словосполучення, що найбільш повно відображає зміст і суть наукової праці.

Конкретизація – вивчення предметів або явищ у всій якісній різнобічності реального існування, при цьому досліджується стан об’єктів у зв’язку з певними умовами їхнього існування й історичного розвитку.

Конкретизувати (від франц. *concretiser* лат. *concretus* – згущений) – робити більш наочним, уточнювати.

Конструктивний (від франц. *constructif*) – той, що стосується певної конструкції; необхідний для створення певної будови; засадничий, творчий.

Концепція – система поглядів на будь-що, головна думка при визначенні мети та завдань дослідження шляхів його проведення. Проведений задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Корекція (від лат. *correctio* – виправлення, поліпшення) – виправлення, поліпшення чогось (наприклад тексту).

Креативність – творчість як вид діяльності; спрямованість на творення позитивного в умовах вільного вибору і творчої свободи.

Критерій (від грец. *kriterion* – ознака) – ознака істинності, на підставі якої дається оцінка, пізнання, керування, оптимізація і т.д.

Критика (від грец. *kritike* – здатність розрізняти) – 1) обговорення, аналіз із метою оцінити і виявити вади певного предмета чи явища; 2) негативна думка про щось; 3) аналіз та оцінка творів літератури та мистецтва.

Курсив (від нім. *kursiv* – скоропис) – похилий друкарський шрифт, подібний до рукописних літер; використовується для виділення частини тексту.

Логіка (від грец. *logike* – слово, поняття, розум, роздумування) – 1) наука про закони та форми мислення; 2) хід міркувань, побудова висновків; 3) внутрішня закономірність, зумовленість, (напр., логіка розвитку подій).

Мета наукового дослідження – це всебічне та достовірне вивчення об’єкта, процесу або явища, їх структури, зв’язків та співвідношення на основі наукових принципів і методів пізнання.

Метод (від грец. *methodos* – спосіб пізнання) – спосіб досягнення мети, сукупність прийомів та операцій теоретичного, практичного освоєння дійсності, спосіб певним чином організованої людської діяльності.

Метод дослідження – засіб досягнення мети, пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку і розвитку.

Методика – це фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до результату.

Методологія (від грец. *methodos* – спосіб пізнання і *logos* – вчення) – способи організації і побудови теоретичної і практичної діяльності людини.

Моніторинг (від англ. *monitoring* – спостереження) – спостереження, оцінка і прогноз системи або її навколишнього середовища.

Монографія – виклад результатів усебічного вивчення однієї проблеми або теми, які належать одному авторові або невеликій групі авторів.

Наука – система знань об'єктивних законів природи, суспільства і мислення, які отримуються і перетворюються в безпосередню продуктивну силу суспільства в результаті спеціальної діяльності людей.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на отримання і виконання нових знань.

Наукова доповідь – документ, що містить виклад результатів опублікованої науково-дослідницької роботи.

Наукова ідея – форма відображення у мисленні нового розуміння об'єктивної реальності.

Наукова інформація – це одне із загальних понять науки, що означає певні відомості, сукупність якихось даних, знань тощо.

Наукова концепція – це форма тлумачення основної ідеї теорії, система поглядів на певне явище, спосіб його розуміння й тлумачення.

Наукова новизна – наукові результати, що оцінюються за такими критеріями, як: вперше отримано, удосконалено, здобуло подальший розвиток.

Наукова проблема – конкретне питання, що виникає, коли наявних знань не достатньо для вирішення конкретного завдання, і спосіб, за допомогою якого можна здобути відомі знання, невідомий.

Наукова робота – дослідження з метою одержання наукового результату.

Наукова стаття – є одним із видів публікацій, в якій подаються певні результати, висвітлюються конкретні окремі питання за темою дослідження, фіксується науковий пріоритет автора.

Наукова тема – задача наукового характеру, яка потребує проведення наукового дослідження.

Наукова теорія – система абстрагованих понять та тверджень, що являє собою ідеальне відображення дійсності.

Наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на їх різноманітні фактори, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених авторських позицій.

Публікація – (в перекладі з лат. «*Publicato*» – оголошую всенародно, оприлюднюю) – це доведення інформації до громадськості, розміщення в різних виданнях (газетах, книгах, підручниках).

Резюме – короткий висновок, що містить основні положення доповіді, промови, наукової праці. Вказівка на зміст роботи, гранично лаконічна. Розміщується в кінці статті і містить інформацію оцінного характеру.

Рецензія – стаття, що аналізує та оцінює твір, чи наукову працю тощо; критичний розбір твору, праці з метою рекомендації їх до друку, захисту і т.ін.

Рецензент – автор рецензії; той, хто спеціально пише рецензії, відгуки.

Синтез (від грец. synthesis – складання) – об'єднання виокремлених частин у ціле, в якому протиріччя і протилежність послаблюються або знімаються.

Система (від грец. systema – утворення) – сукупність елементів, що перебувають у певних зв'язках один із одним і з середовищем, утворюючи при цьому певну цілісність, єдність.

Систематизувати – приводити в певну систему, розташовувати у визначеному порядку, встановлювати певні закономірності.

Системний аналіз – вивчення об'єкта дослідження як сукупності елементів, котрі утворюють систему.

Спостереження – це метод цілеспрямованого дослідження об'єктивної дійсності, в тому вигляді, в якому вона існує і доступна безпосередньо для сприйняття.

Статистика (від лат. status – держава) – галузь суспільних наук, де подаються загальні питання виміру й аналізу масових кількісних відношень і взаємозв'язків (аналіз інформації, що характеризує певні закономірності в усьому їх різноманітті та нерозривному зв'язку з якісним змістом).

Стиль (від лат. stilus, грец. stylos – паличка для письма) – індивідуальна манера, своєрідні ідейно-художні особливості митця; функціональний різновид літературної мови (напр., науковий, художній, публіцистичний тощо); 3) особливості мовлення, побудова мовлення згідно з нормами синтаксису тощо.

Структура (від лат. structura – побудова, розміщення) – упорядкованість, що зв'язують елементи системи; спосіб організації системи, тип зв'язків.

Судження – 1) розумова дія, що реалізує ставлення мовця до змісту висловлюваного; 2) це форма думки про певний предмет чи явище.

Сутність – те найважливіше, найцінніше чи найсуттєвіше в змісті, формі, ознаках чи функціях предмета, істот, явища і т. ін., що складає його найвищу значимість і цінність (на момент пізнання його або взагалі).

Схема (від грец. schema – вид, форма) – 1) умовне креслення, що розкриває принцип побудови або функціонування чого-небудь; зображення або опис у загальних рисах; попередній план; абстрактне, спрощене зображення чого-небудь, загальна готова формула.

Творчість – діяльність, що сприяє появі нової якості; виявляється у будь-якій сфері (науковій, художній, комунікаційній, науково-технічній і т.п.), де створюється, відкривається, віднаходиться щось нове.

Теза (від грец. thesis – положення, твердження) – коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, повідомлення, монографії, дисертації.

Тезаурус (від грец. thesauros – скарб) – тип словника.

Тема (від грец. *thema* – основа, положення) – предмет судження, зображення, дослідження, обговорення (напр., тема дисертації, лекції і т.д.), наукове завдання, що належить до конкретної галузі наукового дослідження.

Тенденція (від лат. *tendere* – спрямовую) – напрямок розвитку будь-якого явища або процесу, певні зміни неоднозначного характеру.

Теорія (від грец. *theoria* – розгляд, міркування, вчення) – система достовірних знань про дійсність, що описує, пояснює, передбачає явища конкретної предметної галузі.

Теорія наукова – система достовірних, глибоких та конкретних знань про дійсність, що має струнку логічну структуру та діє цілісне уявлення про об'єкт.

Термін (від лат. *terminus* – межа, кордон) – слово або словосполучення, що має точно позначити поняття і його зв'язки з іншими поняттями в межах певної сфери.

Технологія – (гр. *techne* – мистецтво, майстерність + *logos* – учення) – сукупність знань про способи та засоби здійснення тих чи інших процесів; сукупність форм, методів, прийомів і засобів передачі соціального досвіду, а також технічне оснащення цього процесу.

Титульний аркуш – елемент книги, брошури, журнального видання, на якому розміщується заголовок видання, прізвища авторів, найменування видавничої організації, місце і рік видання і т.ін.

Транслітерація – передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною мовою, засобами іншої графічної системи, тобто передача однієї писемності літерами іншої.

Узагальнення – логічна дія, в процесі якої здійснюється перехід від одиничного до загального. Узагальнення відбувається шляхом абстрагування при утворенні понять, суджень, теорії.

Упорядкування – авторська праця, що полягає в доборі, систематизації, обробці матеріалів для включення в збірник. Якщо збірник включає твори, що охороняються авторським правом, упорядник здобуває право на нього за умови дотримання прав авторів цих творів.

Факт (від лат. *factum* – здійснене, виконане) – поняття, що означає наявність певної реальності, на противагу вигаданому, уявному; у методології науки – одиниця емпіричного знання, що співвідноситься з гіпотезою і теорією). У звичайному вживанні – синонім поняття істина, подія, результат. В науці – знання, достовірність якого доведена; особливого виду пропозиції, що фіксують емпіричні знання (найчастіше в логіці й методології науки).

Факт науковий – реальність, дійсність, складовий елемент основи наукового знання, віддзеркалення об'єктивних властивостей речей і процесів. Характерні властивості наукового факту новизна, точність, об'єктивність, достовірність. На основі фактів будуються теорії, виводяться закони.

Фактор (від лат. *factor* – той, що робить) – чинник, рушійна сила, причина певного явища, процесу.

Феномен (від грец. *phainomenon* – те, що з'являється) – явище, в якому спостерігається певна суть.

Форма – зовнішній вигляд і внутрішня будова (структура) предметів, явищ, процесів, людей тощо або їх змісту.

Форма доказу – спосіб зв'язку аргументів між собою і з тезою, логічна послідовність переходу від аргументу до аргументу, а потім до тези.

Формула (від лат. formula – образ, вид) – 1) точне загальне визначення певного правила, закону тощо; узагалі будь-яке визначення, виражене стисло; 2) матем., фіз. – сукупність величин, виражених числами та літерами і пов'язаних між собою за допомогою спеціальних знаків (напр., алгебраїчна формула).

Фрагмент (від франц. fragment – уламок, шматок) – уривок тексту, твору.

Фундаментальні наукові дослідження – науково-теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на одержання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язку.

Цитата (від нім. zitat, від лат. cito – наводжу, проголошую) – буквально відтворені фрагменти чужої промови, вислову чи статті для підтвердження власного погляду, полеміки з цитованим автором.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с. URL: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf

2. Бабанский Ю. К. Методология и методика научного поиска // Избр. Педагогические труды. М. : Педагогика. 1989. С. 435–565.

3. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 47 с. (Національний стандарт України).

4. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою : Загальні вимоги та правила : ДСТУ 3582:2013. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.

5. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила : ГОСТ 7.12–93. Изд. офиц. Минск, 1994. 12 с.

6. Вимоги до оформлення магістерської роботи. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/vimogi_do_mag_rob.pdf

7. Вимоги до оформлення магістерської роботи. URL: http://web.znu.edu.ua/lab/fordep/oformlenie/diplom_magistra.htm

8. Гуткина И. М. Культурное пространство: проблемы и перспективы изучения // Философия и современность. Саратов : Научная книга, 2003.

С. 79-87.

9. Горбачук В.Т., Горбачук Д.В. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. – Слов'янськ: ТОВ «Видавництво „Друкарський двір”», 2013. – 124 с.
10. Дипломна робота : метод. рекомендації до виконання, оформлення та захисту диплом. робіт на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» / уклад. С. А. Рижкова. Київ : ДАКККіМ, 2007. 40 с.
11. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2000. 260 с.
12. Зав'ялова Т. В., Непша О. В. Глосарій термів та понять з курсу «Основи наукових досліджень» : навч.-метод. вид. Мелітополь : ТОВ Колор Принт, 2019. 84 с.
13. Клековкін О. Ю. Мистецтво : методологія дослідження : метод. посібник / Ін-т проблем сучасного мистецтва, НАМ України. Київ : Фенікс, 2017. 144 с.
14. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Слово, 2011. 370 с.
15. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2011. 144 с.
16. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ, 2009. 206 с.
17. Кузин Ф. А. Магистерская диссертация : практ. пособие. Москва: Ось-89,1998. 302 с.
18. Культурология. Теория и история культуры : монография / Г. А. Заварзина и др. ; под ред. О. Ю. Усачевой, Л. И. Мещеряковой / Липец. гос. техн. ун-т. Липецк : ЛГТУ, 2003. 354 с.
19. Кушнарєнко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів : навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 334 с.
20. Лудченко А. А. Основы научных исследований: пособие Київ : Знання, 2001. 420 с.
21. Майданов А. С. Методология научного творчества. Москва : Изд-во ЛКИ, 2008. 512 с.
22. Мороз В. І. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і змісту : навч. посіб. Київ : Курс, 1997. 56 с.
23. Надольський Й. Е., Колб О. Г. Організація написання і захист магістерських та дипломних робіт : метод. рекомендації / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2008. 24 с.
24. Новиков А. М. Методология художественной деятельности. Москва : Эгвес, 2008. 72 с.

25. Основы научных исследований / Б. И. Герасимов, В. В. Дробышева, Н. В. Злобина, Е. В. Нижегородов, Г. И. Терехова. Москва: ФОРУМ, 2013. 272 с.
26. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2003. 320 с.
27. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2007. 254 с.
28. Рузавин Г. И. Методология научного исследования: пособие Москва : Юнити-Дана, 1999. 200 с.
29. Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ, 2000. 260 с.
30. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підручник. 2-е вид., перероб. Київ : Знання, 2007. 317 с.
31. Франциферов Ю. В., Павлова Е. П. От реферата к курсовой, от диплома к диссертации. Практическое руководство по подготовке, изложению и защите научных работ. М., 2003. 128 с.
32. Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 7-е вид., стер. Київ : Знання, 2011. 310 с.
33. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Кушнарченко Н. М. Наукова творчість у галузі культурології і мистецтвознавства : навч. посіб. Харків : ХДАК, 2016. 329 с.
34. Шкляр М. Ф. Основы научных исследований: Учебное пособие для бакалавров. 4-е изд. Москва : Дашков и К, 2012. 244 с.

Інформаційні ресурси Інтернет

<https://zakon.help/law/1556-VII/edition01.01.2019/>
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/rekomendatsii-1648.pdf>
http://www.ic.ac.kharkov.ua/public_inf/lic_obsyag/licenseod2/026/arc/OP
http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
https://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/vimogi_do_mag_rob.pdf
http://web.znu.edu.ua/lab/fordep/oformlenie/diplom_magistra.htm

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**ПРАКТИКУМ
З ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Програма та навчально-методичні матеріали

*галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 026 «Сценічне мистецтво»
перший (бакалаврський) освітній рівень
освітньо-професійна програма
«Режисура естради та масових свят»*

Розробник:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри режисури
Харківської державної академії культури
Світлана ШУМАКОВА

Формат 60x84 ¹/16

Умов. друк. арк. 20,8. Папір офсетний. Наклад. 10 прим.
м. Харків, 61002, вул. Алчевських, 44.
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія ДК, № 5495, від 22.08.2017 р.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК